

Het generatieprobleem van de Belgische fiscaliteit

Bruno Colmant¹

Doctor in de Toegepaste economische wetenschappen (ULB)
Professor aan de Vlerick School of Management en de UCL

Als de financiële crisis één positief effect vertoont, is het waarschijnlijk dat ze aanzet tot bezinning over het economische model en over de door de econoom Schumpeter ontwikkelde *creative destruction* (creatieve vernietiging). Die reflectie is noodzakelijk, want crisissen verplaatsen rijkdom en schuld tussen de economische subjecten. Het optreden zal deze keer ingrijpender moeten zijn dan een passieve hoop op conjunctureel herstel, want de Staat zit in een lastig parket. Daarenboven worden steeds meer indringende vragen gesteld over de verdeling van de rijkdom.

De belasting moet gestructureerd zijn rond de geografie en de demografie van het land

Overigens bestaat de Staat niet als autonoom economisch subject. De Staat is slechts een "transit" die belasting heft om deze te herverdelen en de overheidsschuld terug te betalen. De terugbetaling van de overheidsschuld wordt dus ge-

compenseerd door de belastingheffing. Maar de schuld is weer aan het stijgen en zal weldra één jaar bbp bereiken. Bij die schuld zal nog een andere, een nog onbepaalde schuld komen, die veroorzaakt wordt door de kosten van de vergrijzing van de bevolking (pensioenen, gezondheidszorg enz.).²

Die twee schulden houden de uitvoerende macht bezig: hoe zullen de lijnen van de fiscale blauwdruk, bestemd om de terugbetaling van de schuld en de welvaart van de toekomstige generaties te verzekeren, met inachtneming van het moreel contract dat de belasting is, worden uitgezet? De hoofdlijnen van deze vragen zijn onderling afhankelijk, want de fiscale rechtvaardigheid is op de eerste plaats een kwestie van het gelijkstellen van de generaties. Die rechtvaardigheid wordt slechts gewaarborgd indien de generaties die van de overheidsgoederen genieten, dezelfde zijn die tot de financiering ervan bijdragen.

Vanuit dit oogpunt vertoont 's lands fiscaliteit een structurele zwakte, aangezien bij een ongewijzigde fiscaliteit de terugbetaling van de schuld op de toekomstige generaties zal afgewenteld worden tenzij deze laatsten beslissen om de fiscale erfenis te aanvaarden onder voorrecht van boedelbeschrijving. Dit leidt ons tot de echte vraag: is de fiscaliteit zo gestructureerd dat ze, na aftrek van de terug te betalen schulden, de groei van de komende decennia kan waarbor-

¹ Dit artikel geeft uitsluitend het persoonlijke standpunt van de auteur weer. Het verbindt geenszins de private, openbare of academische instellingen waarvan de auteur medewerker is.

² Om te provoceren gaf minister van Begroting Guy Vanhengel trouwens toe dat België virtueel failliet is (*De Standaard* 5 september 2009).

gen? Onzes inziens is het antwoord twijfelachtig en vatbaar voor discussie. Hieronder lichten we ons standpunt toe.

Om logisch te zijn, zou de belasting gestructureerd moeten zijn rond de geografie en de demografie van het land. Maar hier komt een eigenaardigheid te berde: in tal van landen wordt de belasting vaak opgebouwd door een industriële manier van denken, typisch voor industriële vennootschappen, terwijl meer dan de helft van het bbp inmiddels afkomstig is van de tertiaire sector, zijnde de diensten.

De fiscaliteit heeft blijkbaar noch het industriële verleden, noch het verlies van de nationale welvaart van zich kunnen afzetten, wat de zware belasting van de inkomsten uit arbeid en van de kapitaalinkomsten verklaart. Een industriële fiscaliteit is typisch herverdelend, en niet stimulerend. De reden is eenvoudig: in een industriële en extractieve economie (staal, steenkool enz.) wordt de natuurlijke rijkdom (die wordt verondersteld onbegrensd en zonder vervanging beschikbaar te zijn) verwerkt. Het volstaat dus die verwerking, die de toegevoegde waarde oplevert en een gegarandeerd inkomen vormt, te belasten. Zolang dit voordelige effect voortduurt, is het dus niet nodig om nieuwe investeringen te stimuleren. We weten het ondertussen: door de globalisering, gekoppeld aan de van de Staat geëiste sociale transfers en voorzienigheid, is de fiscale strategie uit het verleden compleet achterhaald.

Tussen de jaren '60 en '80 steunde de begrotingspolitiek op het postulaat van een groei die toeliet schulden te maken en de fiscale druk op de volgende generaties af te wentelen. Die hypothese kwam overeen met de naoorlogse *babyboom* en steunde dus op een demografie die een toenemende toegevoegde waarde zou doen ontstaan. Maar jammer genoeg zijn de geboortecijfers sterk afgenomen en is de groei afgezwakt. Enkel de immigratie zorgde nog voor enige bevolkingstoename. Daaruit volgt dus een enorme wanverhouding tussen de generaties: de oudere bevolkingssklassen hebben collectief profijt getrokken uit een overheidsschuld waarvan de terugbetaling door de volgende generaties niet is verzekerd. Met andere woorden, de Belgische fiscaliteit heeft de groei van de volgende generaties geleend.

De eerste wrijvingen van het model kwamen eind jaren '70, bij de eerste oliecrisis, aan het licht. De regeerders van toen, die een conjuncturele crisis voor een structurele schuiver aanzagen, stelden hun hoop op een verouderd keynesiaans model. De jaren '80 en '90, daarentegen, werden gekenmerkt door een lafhartige en besluiteloze fiscaliteit. Die fiscaliteit

was immers niet weldoordacht genoeg, want ze werd beheerst door de correctie van budgettaire ontsporingen. Daardoor was het Rijk ertoe gedwongen één van de zwaarste belastingen op arbeid en kapitaal van Europa toe te passen.

De Belgische fiscaliteit is bezwaard met een generatiehypotheek

Daarenboven is de belasting niet stimulerend genoeg, want ze verschaft België – een transitzone bij uitstek – niet genoeg stimuli om het kapitaal in ons land te houden. Met andere woorden, de belasting consolideert een statische buitenbezitstelling die onverenigbaar is met het mobiele en dynamische karakter van de productiefactoren. Behoudens de notionele interest worden niet genoeg fiscale stimuli toegekend om de arbeidskost van de ondernemingen die zich in België zouden willen vestigen, te verminderen. Kapitaal is nochtans *fluid* (vlottend) en investeringsbeslissingen worden inmiddels continentaal genomen. Daarbij moet ons fiscaal model in de toekomst worden gestructureerd in het perspectief van de buitenlandse kapitalen en beleidscentra.

We kunnen er niet naast kijken dat de ondernemers kiezen om hun productie te delokaliseren. Maar we moeten er ook aan toevoegen dat onze economie andere voordelen biedt. Welke zijn de activiteiten met een hoge toegevoegde waarde en de *centers of excellence* die wij willen bevoordelen? Hoe kunnen onze ondernemingen uitblinken als internationale dienstverrichters?

Maar dat is niet alles, want de Belgische fiscaliteit is bezwaard met een generatiehypotheek. De fiscale rechtvaardigheid eist onder meer dat degenen die profiteren van de uitgaven van de Staat en degenen die voor de financiering ervan zorgen, tot dezelfde generatie behoren.

Om geen spanningen te creëren, moet de generatie die van de budgettaire uitgaven van een land geniet, dezelfde zijn als de generatie die ze financiert. Als een land tekorten opstapelt, betekent dit dat één generatie leent op kosten van de volgende. Daaruit volgt een generatiekloof, aangezien de fiscale bijdragen later vallen dan de budgettaire uitgaven.

Decennialang heeft het land jaren van immobilisme 'gekocht', door krediet te vragen aan de volgende generaties

Na de redding van de banken en andere herstelplannen is het precies een fiscale crisis die zich in de dode hoek van de economische crisis aandient. Die fiscale crisis zal structureel zijn en lang aanslepen. Ze zal de budgettaire onbeslistheid van de jaren 70 en 80, die de overheidsschuld tot waanzinnige hoogten liet ontsporen, aan het licht brengen.

De overheidsschuld van de vorige decennia werd nooit afgelost. Ze werd weliswaar verlicht door de daling van de rentevoeten, de tijdelijke stilstand van het sneeuwbaaleffect en een evenwichtig begrotingsbeleid. Maar in plaats van de federale schuld te verminderen in absolute termen, met name in euro, hebben de regeringen zich er tegelijkertijd toe beperkt ze te verminderen in relatieve termen, met name ten opzichte van het bbp. Er is trouwens sprake van financieel gezichtsbedrog: het begrotingstekort wordt steeds uitgedrukt in een percentage van het bbp, maar niet in verhouding tot de rijksbegroting, die lager is dan het bbp. De staatsschuld is momenteel een nettoschuld.

De terugbetaling van die schuld kan leiden tot spanningen tussen de verschillende generaties want de kosten van de vergrijzing zullen binnenkort de overheidsfinanciën onder druk zetten. Het is immers helemaal niet zeker dat de volgende generaties onze schulden willen, laat staan, kunnen betalen. Er zou zelfs een desolidarisatie tussen de generaties uit kunnen voortvloeien, die de hypotheek van het budgettaire heden op de fiscale toekomst afwijst.

Decennialang heeft het land jaren van immobilisme 'gekocht', door krediet te vragen aan de volgende generaties. Dat is ongezond, want voor die laatsten werd geen enkel welvaartsplan opgesteld en de demografie gaat achteruit. In werkelijkheid is er één gevaar, namelijk dat het omgekeerde van wat wij hopen zal gebeuren: de nieuwe generaties zullen niet meer als aanpassingsvariabele willen dienen voor de pensioenen van degenen die hun zijn voorgedaan.

Het zou zelfs kunnen dat het fiscale beleid werd getekend door een "aanslag" door de generatie van de *babyboomers*. Er is immers iets verontrustends. De laatste dertig jaar, naargelang de middenklasse van de naoorlogse generatie ging rentenieren, is de belasting op de vermogensinkomsten gedaald.

Dit effect (dat misschien slechts toeval is) is op verschillende vlakken merkbaar: de interesten werden aan het gezamenlijk belastbaar inkomen onttrokken en afzonderlijk belast tegen een gunsttarief, het uitblijven van de perequatie waardoor de aanpassing van de kadastrale inkomens aan de inflatie werd beperkt, de invoering van aftrekken voor pensioensparen, de aanzienlijke verlaging van de schenkings- en successierechten enz. Een halve eeuw na de laatste belastinghervorming zijn de beroepsinkomsten dus zo goed als de enige die nog aan de progressiviteit van de belasting zijn onderworpen. De niet-beroepsinkomsten (spaarinkomsten en inkomsten van het woonhuis) worden in hoofdzaak belast tegen een proportionele aanslagvoet, met name een niet-progressieve belastingschaal.

De belasting moet voortaan stimulerend zijn en innovatie bevorderen

Dergelijke samenloop van omstandigheden (en het verklarende vermogen ervan) is op zichzelf uiteraard ontoereikend. Het wordt in alle Europese landen teruggevonden, wat uitsluit dat het een typisch Belgisch fenomeen is. Het komt trouwens tegemoet aan een verschijnsel van fiscale rechtvaardigheid, aangezien het kapitaal, voor het merendeel van de belastingplichtigen, afkomstig is van reeds belaste inkomsten. In een tijd waarin de Belgische Staat kreunde onder immense begrotingstekorten, beantwoordde de verlichting van de spaarfiscaliteit trouwens aan de dwingende noodzaak om het kapitaal in België te houden. In de jaren 70 bevorderde de bevrijdende belasting van de roerende inkomsten de inschrijving op staatsobligaties.

Dit vooruitzicht (waarvan we toegeven dat het zeer bewijsbaar is) zou dus veel grondigere sociaaleconomische studies vergen, in het licht van de werken van econoom en

Nobelprijswinnaar voor de economie George J. Stigler (1911-1991). Deze onderzoeker ontwikkelde de *Economische theorie van de regulatie*, een theorie die stelt dat de wetten de belangen dienen van de makers ervan.

De conclusie luidt als volgt: ons belastingstelsel zou zijn invalshoek moeten wijzigen. De belasting moet voortaan stimulerend zijn en innovatie bevorderen. Fiscale omwentelingen zijn altijd complex, want ze verzoenen slechts zelden de politieke consensus. Maar hebben wij echt keus? Zeker niet. De opbrengst van de rijkdom van het land werd niet alleen opgesoupeerd, ze werd geleend. We moeten ze dus terugbetalen en wederopbouwen met het oog op de welvaart van de toekomstige generaties. De zwakte van de

overdracht van de fiscale last op de volgende generaties is onontkoombaar. We zullen dus veel subtiliteit aan de dag moeten leggen om de fiscale stromen tussen de generaties te herzien. Een evenwicht bereiken zal moeilijk zijn en uiterste scherpzinnigheid vereisen: de schuld moet worden terugbetaald zonder de economie te ontwrichten. De belastingdruk moet op elk gebied ook worden verlaagd om de arbeid te bevorderen en spaartegoeden aan te leggen, want de Staat kan niet in alles blijven voorzien. Fiscale excessen kunnen het enthousiasme van de ondernemer fnuiken, en zelfs bevriezen. Overdreven belastingdruk ondermijnt de economische subjecten en houdt de vooruitgang tegen. Ze onderwerpt de economie aan het beleid en verdringt de risicobereidheid. ●

BOEKHOUDERS & ACCOUNTANTS

Stap in een win-winpartnership met een organisatie die opgebouwd is rond de behoeften van uw klanten en werk nauw samen met uw persoonlijke Acerta account manager. Want met sterke diensten en tools, snelle informatie en deskundig advies helpt u uw klanten naar een hoger niveau.

Contacteer het Acerta kantoor bij u in de buurt.

Voor meer informatie surf naar www.ikbenboekhouder.be

Acerta: HR-diensten, adviezen, tools en administratieve ondersteuning voor starters, zelfstandigen & vrije beroepen, kmo's en HR-professionals

acerta
De kracht van mensen.